

ANATOMIA HUMANA

SOBRE EL SENTIT DE L'EQUILIBRI

Jorge Bello

Temps fa que en aquesta casa l'ambient és tens, cridaner de crits però mut de paraules, i cec per al que és prou visible. L'esperança, però, ningú no me la treu, perquè sóc al mig.

L'ambient d'aquesta casa mira d'eliminar l'espai del mig. És l'espai de l'equilibri, l'espai de l'equidistància, serenor, conversa fecunda, paraula fèrtil.

Temps fa que sóc aquí. Fa un temps, però, mirava de trobar espai al bàndol que llavors semblava engrescador i que prometia madurar, però aviat vaig veure que la maduresa no hi arribava, sinó que arribaven més aviat les coloraines, l'eslògan, les paraules amb un significat dissenyat per a l'ocasió, l'astúcia com a mèrit i el paparrisme, la gracieta, la foscor.

Llavors vaig pensar que si hi ha bandolers a les dues bandes, millor serà romandre al mig, i agafar el bo i millor de cada banda, i prest descartar el material contaminat que a cada banda s'ofereix amb profusió.

Bandes, bàndols i bandolers, ja en vaig escriure, aquí, no fa gaire. El paparrisme,

en canvi, és un concepte nou, clar i català, evident com l'aigua clara. Continuo pensant que ens cal un canvi, i ben important, i no només en aquesta casa, però no serà pas d'aquesta manera.

Temps fa que es parla d'eixamplar les bases, és a dir, de fer més feina per tal que més persones deixin l'espai del mig per passar-se al bàndol en qüestió, perquè amb el que n'hi ha, tot i que és força,

no n'hi ha prou. Però la força no és cosa de massa, sinó de raons.

És d'aquesta manera que els del mig som blanc de les campanyes que miren d'eixamplar les bases, explorar els límits: paraules i expressions que amaguen la supèrbia de pensar que només en aquesta banda hi és la raó.

Com a conseqüència, i només n'és un exemple entre d'altres, «El País» i TV3 van posar-se caparruts la setmana passada afirmant que la veritat és aquí i no allà, rabiola de criatures, encara que és ben fàcil de trobar informació manipulada, ara de manera subtil, ara de manera grollera, als dos bàndols.

No sé si tenim dret a la informació, però sí que tenim dret, absolutament, al fet que ningú intenti d'enganyar-nos amb paraules, coloraines, campanyes i estratègies enganyives. No sé si és oportú recordar que vam tenir un president que és periodista, i que en va fer feines, i que va fer de president de l'Agència Catalana de Notícies.

❖ **CAL ENTENDRE** que aquestes estratègies li parlen al cor, però al cor no hi és la raó ni la capacitat de raciocini. I que el sentit de l'equilibri tampoc no és al cor, sinó que és al fons de les orelles. Cal

escoltar amb el fons, i no quedar-se a la superfície.

A causa d'aquest ambient que s'hi respira, el tema de la respiració ho complica tot, i és gairebé impossible de treure'n l'aigua clara perquè de seguida brolla l'aigua visceral, que per definició ofega la raó perquè ofusca el raciocini.

Prou se sap que el fet visceral és una forma de reaccionar ben humana i comprensible, però és inacceptable com a mètode per fer-ne res. Tothom és visceral en algun moment, però sabem que no hem de prendre una decisió basada només en el fet visceral del moment.

Cal superar el fet visceral per trobar l'equilibri. Cal superar les estratègies que miren durlos més aigua al seu molí perquè aquest molí no és el teu, ni és el meu.

Hem de veure que cap dels dos bàndols té tota la raó, sinó tan sols una part, i que els dos bàndols tenen prou pecats a la consciència.

Hem de buscar el punt de l'equilibri. En aquest punt no hi ha la certesa de la raó, però és aquí on la raó és més probable, perquè hi ha el raciocini que surt de la serenor, de la conversa fecunda i plural, de l'esperit fèrtil i plural, i sobretot de l'observació objectiva i crítica de la realitat.

[bello.cat / jordibell@gmail.com](mailto:bello.cat/jordibell@gmail.com)

TRIBUNA

LA SITUACIÓ DEL CATALÀ A LES ILLES BALEARS

La Secció de Llengua i Literatura de l'Institut Menorquí d'Estudis ha considerat l'interès públic de divulgar aquest article del Dr. F. Xavier Vila i Moreno, director del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de Barcelona, que amb una mínima adaptació explicativa reproduïm a continuació.

Dr. F. Xavier Vila i Moreno

(*)

Fa poc s'ha presentat el volum «Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears 2014. Anàlisi», publicat per la Conselleria de Cultura, Participació i Esports del Govern de les Illes Balears, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Universitat de les Illes Balears i coordinat per Joan Melià i Maria del Mar Venrell. Basada en l'anàlisi exhaustiva de les dades de la darrera gran enquesta feta a les Illes, l'obra constitueix ja des d'ara una referència imprescindible per a qualsevol que vulgui parlar de la situació sociolingüística en aquest territori amb dades actualitzades.

El capítol 7 d'aquesta obra, «La realitat i l'evolució de les Illes Balears a partir dels grups d'origens i usos lingüístics» (pàg. 105-23), elaborat per F. Xavier Vila i Natxo Sorolla, analitza la situació de les diferents llengües emprades a les Illes seguint la tècnica dels grups sociolingüístics que els mateixos autors han desenvolupat i aplicat a d'altres territoris. La tècnica es basa a identificar grups de parlants a partir d'una sèrie de variables com ara la primera llengua i les llengües que usen en una sèrie de circumstàncies per tal d'estudiar-ne el comportament en general i l'evolució en el temps.

Els resultats d'aquest capítol suggereixen que, malgrat alguns avenços des del punt de vista de la competència de la llengua catalana, les polítiques lingüístiques desenvolupades durant les últimes dècades tant per les autoritats centrals com per les autonòmiques han reforçat la posició del castellà com a llengua hegemònica a les Illes. El capítol analitza diverses mostres d'aquesta dinàmica que es tradueix, d'una banda, en les dificultats creixents per integrar lingüísticament la població d'origen forà i, d'una altra, en l'erosió del català entre les generacions més joves. Així:

«Tanmateix, (...) els catalanoparlants de les Illes mostren símptomes preocupants de feblesa, perquè en les generacions més joves ja no s'arriba a garantir ni tan sols que els fills de famílies catalanoparlants usin habitualment el català o que els fills

de les parelles autòctones i novinguts es decantin majoritàriament per la llengua autòctona, i molt menys encara s'aconsegueix contrarestar els resultats dels corrents immigratoris». (pàg. 123)

Les tendències per al català són especialment negatives a Eivissa i a la badia de Palma, tot i que la part forana de Mallorca i Menorca no se n'escapen totalment. Aquesta distribució geogràfica està lògicament relacionada amb la realitat socioeconòmica de cada illa i amb el pes que hi té la immigració i el turisme. Aquest fet, però, té derivades que caldria tenir presents:

«El fet que sigui als àmbits urbans i més turístics on més pateix la llengua entre els mateixos catalanoparlants suggereix que convé desenvolupar nous referents per a unes generacions no més trontolla la lleialtat lingüística». (pàg. 123)

❖ **LA SITUACIÓ DEL CATALÀ** a les Illes no és desesperada i hi ha molts motius per confiar que pot redreçar-se. Ara bé, calen polítiques sòlides, diagnòstics afinats i increment del consens social. És ben possible que a les Illes s'estigui corrent el perill que el català s'identifiqui només amb l'autenticitat local però estigui quedant desvinculat dels valors de modernitat, urbanitat i cosmopolitisme, que es podrien estar associant cada cop més al castellà. Plantegem la pregunta directament: per als joves d'Eivissa o Palma, el català està vinculat a la mo-

dernitat i el triomf social? I què s'ha fet, des de les autoritats, per aconseguir-ho? De fet, no deu ser agosarat d'afirmar que tota la política del govern de Bauzá destinada a entrebancar els contactes de les Illes i la resta del domini perseguien de manera més o menys indirecta la parroquialització simbòlica de la llengua. En tot cas, si la hipòtesi de la reducció de la llengua a la noció de l'autenticitat local s'estigués materialitzant, la llengua correria un risc molt seriós, perquè són moltes les experiències que mostren que en les situacions de conflicte no és convenient de basar la normalització de la llengua minoritzada exclusivament en referents identitaris locals. La llengua ha de servir per a tot, també i sobretot per a la vida contemporània. En aquest sentit, doncs, ens caldran més esforços per no deixar engabiar la llengua dins la presó de la identitat i el passadisme, és a dir, de la creença que qualsevol temps passat va ser millor que l'actual.

[Es pot trobar aquesta informació al portal d'InfoMigjorn 1.358 - 09/01/2018, o a F. Xavier Vila i Moreno Blog «Amb certa calma. Qüestions de llengua i societat», 01/12/2017 <http://slcat.blogspot.com.es/2017/12/la-situacio-del-catalanes-illes-balears.html>]

(*) Director del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de Barcelona.